Държавно Подвижно Земледълско училище
въ Пловдивския Окржгъ.

ИЗДАНИЕ ВТОРО. № 1.

КРАТКИ НАСТАВЛЕНИЯ
ПО
ОТГЛЕДВАНЕТО НА ЛЮЦЕРНАТА
И
ОБИКНОВЕНАТА ДЕТЕЛИНА.

Написалъ:
К. Бояджиевъ,
учитель при училището.

ПЛОВДИВЪ,
Дружествена печатница „Съгласие"
1910.

Пров. 1962 г.

Държавно Подвижно Земледѣлско училище
въ Пловдивския Окржгъ.

Ун. библиотека
Инв. № 2961
1946

ИЗДАНИЕ ВТОРО. **№ 1.**

КРАТКИ НАСТАВЛЕНИЯ
ПО
ОТГЛЕДВАНЕТО НА ЛЮЦЕРНАТА
И
ОБИКНОВЕНАТА ДѢТЕЛИНА.

Университетска библиотека Пловдив

Написалъ:
К. Бояджиевъ,
учитель при училището.

Тази брошурка може да получи **даромъ** всѣки земледѣлецъ отъ Пловдивския окржгъ, слѣдъ като изпрати въ дирекцията на училището една пощенска марка отъ 5 ст. за изпращането ѝ.

ПЛОВДИВЪ,
Дружествена печатница „Съгласие“
1910.

I.

ЛЮЦЕРНА.

Люцерната е многогодишно растение, съ извънредно дълги корени, което се коси 3—6 пѫти въ годината и дава изобилна и добра храна за домашнитѣ животни.

Климатътъ въ Пловдивски окрѫгъ, изобщо, благоприятствува твърдѣ добрѣ за развитието на люцерната.

Като изключимъ три почви, люцерната вирѣе въ всички останали. Тя не може да вирѣе, 1-во, въ сухи пѣсъчливи мѣста, 2-ро, въ мочурливи земи и 3-то въ плитки земи, дѣто веднага подъ орницата слѣдва здрава, яка, скала. Най-добрѣ става люцерната въ дълбокитѣ (многоземнитѣ) глинесто-пѣсъкливи земи, съдържащи и малко варь. На такива мѣста люцерната дава най-много косидби, най-изобилна и добра храна и трае най-много години.

УНИВЕРСИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА ПЛОВДИВ

За да се осигури доброто развитие на люцерната, земята на която ще се засѣе, трѣбва да бѫде много добрѣ приготвена.

Първо. Никога люцерна не бива да се сѣе на земя, покрита съ бурени и ако, особено, има троскотъ въ голѣмо количество. Прѣди всичко, трѣбва да се очисти земята добрѣ отъ бурени, че слѣдъ това да се сѣе съ люцерна.

Второ. Земята, на която ще се сѣе люцерна, трѣбва да е изорана, колкото е възможно по-дълбоко, за да може отъ една страна да задържи повече влага, необходима за бързото развитие на люцерната отначало, която, нека се запомни добрѣ, додѣто е малка, расте много бавно, и отъ друга—да могатъ коренитѣ ѝ полесно да се промъкнатъ въ долнитѣ пластове на земята, дѣто сж по-сигурни да намѣрятъ по-вече хранителни вещества и по-вече влага за успѣшното развитие на самото растение.

Трето. За да се осигори, колкото се може по-добрѣ, развитието на люцерната прѣзъ първата година, която е и най-важната, добрѣ е земята, която ще се сѣе съ люцерна, да бѫде добрѣ наторена. Но нека се не забравя, че добрѣ е да се остави земята ненаторена, отколкото да се натори съ прѣсенъ, неизгнилъ торъ, защото той занася съ себе извънредно много сѣмена отъ разни бурени, които ще замърсятъ земята и не ще позволятъ доброто развитие на люцерната.

Ето защо, като се има горното прѣдвидъ, най-добрѣ е да се сѣе люцерната слѣдъ нѣкое окопно растение, за което земята е била добрѣ наторена.

Ако ли пъкъ люцерната ще се засѣе слѣдъ нѣкое житно растение, както обикновено става и което не е добрѣ, за да се избѣгнатъ неуспѣхитѣ и се осигори повъзможность вирѣнето на люцерната,

земята трѣбва да се приготви както слѣдва. *Веднага* слѣдъ жътвата стрънището да се подметне плитко. Първиятъ падналъ слѣдъ това дъждъ, ще накара попадналитѣ прѣди и въ врѣме на жътвата сѣмена отъ бурени да поникнатъ, и подмѣтната нива ще се разелени. Щомъ като нивата се разелени, ще трѣбва да я брануваме усилено и накръстъ, за да изкоренимъ буренитѣ. Наесень нивата трѣбва да се натори съ *добрѣ изгнилъ* торъ и се прѣоре колкото е възможно по-дълбоко, безъ да се изкарва яловица (мъртвица). Напролѣть, ако нивата не е добрѣ разсипана, ще се изоре още веднажъ, поне 20 дена прѣди сѣидбата, и ще се бранува или, ако е добрѣ разрохната, ще се бранува само единъ пѫть. Въ така подготвената нива съ сигурность може вече да се сѣе люцерна.

Понеже люцерната, додѣто е малка, се страхува и отъ суша и отъ къснитѣ слани, прѣдпочтително е да се сѣе съ нѣкое друго растение, което да ѝ служи за покровъ. Обикновено люцерната се сѣе съ овесъ или пролѣтенъ ечемикъ. Въ такъвъ случай на декаръ мѣсто трѣбва да се разхвърли не повече отъ 3—4 килограма овесъ или ечемикъ, защото, ако посѣемъ по-гѫсто, покровното растение ще задуши люцерната. Най-напрѣдъ ще се посѣе покровното растение (овеса или ечемика) подъ рало или по-добрѣ подъ брана (търмъкъ) и нивата слѣдъ

това ще се изравни, завлече. Тогава чакъ ще се сѣе люцерната. На мѣста, дѣто кѣснитѣ слани сѫ рѣдки, и когато земята е добрѣ приготвена и очистена отъ бурени, особено, ако има вода наблизо за напояването на младата люцерна, тя може да се сѣе и безъ покровно растение.

За да успѣе добрѣ, на декаръ мѣсто трѣбва да се хвърли *най-малко 4 килограма* едногодишно люцерново сѣме, въ което не трѣбва да има нито едно зърно кускута (кукувича прѣжда, ластовичово гнѣздо, свилена коса, повивка и пр.).

Освѣнъ това, трѣбва да се изисква отъ търговцитѣ, отъ които се купува люцерновото сѣме, щото въ 100 кгр. сѣме да има най-много 3 кгр. нечистотии и примѣси, и отъ 100 зърна да поникнатъ най-малко 90 зърна. Само отъ такова сѣме може да се очаква добра люцерна, защото поговорката: „каквото посѣешъ такова и ще пожънешъ“, е и за люцерната вѣрна. 4-тѣхъ килограма люцерново сѣме на декаръ трѣбва да се разпръснатъ добрѣ на нивата, затова е добрѣ да се смѣсатъ съ малко сухъ пѣсъкъ и нивата се засѣе кръстосано — на два пѫти.

Слѣдъ като се разпръсне люцерновото сѣме, трѣбва да се зарие съ лека трънена брана (търмъкъ, направенъ отъ търне, отъ храсти), така че сѣмето едва-едва да се покрие съ земя, защото, ако го заровимъ повече отъ 1 сантиметръ дълбоко, то нѣма да поникне.

Често пѫти се случва, че прѣди още люцерната да е поникнала, да падне силенъ дъждъ който да заплѣска земята и образува отгорѣ ѝ кора. Тази кора трѣбва веднага да разтрошимъ пакъ съ трънената брана, защото инъкъ люцерната лошо ще поникне.

Слѣдъ като поникне, споредъ това дали пролѣтьта и лѣтото сѫ влажни или сухи, люцерната ще избуи или ще подкара слабо.

Ако е подкарала слабо, ще чакаме покровното растение да узрѣе, ще го ожънемъ и ще го приберемъ — едно ще помнимъ само, че кръсци въ люцерната нѣма да правимъ, защото тамъ, дѣто сѫ кръсцитѣ, люцерната ще се изгуби. Ако ли пъкъ люцерната порасте и стане до една педя висока, непрѣменно ще трѣбва да я покосимъ заедно съ покровното растение, безъ да го жалимъ, защото ако го оставимъ да узрѣе, люцерната подъ него ще се задуши и изчезне. Окосено на зелено заедно съ люцерната, то почти нищо не губи отъ хранителностьта си за добитъка. Купи отъ сѣно, сѫщо, не бива да се държатъ въ люцерната.

Слѣдъ всички тѣзи грижи около люцерната на стопанина му остава само още една грижа — *тя е всѣка пролѣть непрѣменно да бранува* (търмачи) *люцерната си съ ливадарска брана*, съ което прѣчиства люцерната си отъ буренитѣ и я кара да брати, да се сгѫсти повече.

УНИВЕРСИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА ПЛОВДИВ

Добрѣ е, сѫщо, въ сушави години, ако има наблизо вода и ако земята, на която е посѣта люцерната, е пропусклива, да ѝ се пуща отъ врѣме на врѣме по малко вода, безъ да се задържа водата за дълго въ люцерната, и като се помни, че трѣбва винаги да се остави люцерната нѣколко дни слѣдъ косидбата да си почине и тогава чакъ да ѝ се пусне малко вода. Люцерната не бива никога да се пасе отъ добитъка, защото много лесно се разрѣдява и изчезва.

Най-добрѣ тя се използва на зелено, като се коси, и съ окосената трѣва се храни добитъка.

Зелена люцерна може да се дава на всички домашни животни, почти безъ изключение. (Само кучето и котката не ядатъ зелена люцерна).

Понеже зелената люцерна често подува добитъка, отъ което въ много случай послѣдва смъртъ, тя трѣбва да се дава много внимателно. Ако искаме добитъка ни да се не подува, не трѣбва *никога* да го хранимъ нито съ много млада, нито съ още росна, нито пъкъ съ запарена зелена люцерна. Освѣнъ това, когато захранваме добитъка си съ зелена люцерна, тя трѣбва да му се дава малко по-малко, докато той ѝ свикне и то като му се дава винаги прѣдварително суха храна.

Ако искаме да приготвимъ сѣно, люцерната трѣбва да се окоси тъкмо тогава,

когато започне да цъвти, а не прѣди да е почнала да цъвти, или когато сичката е въ цвѣтъ или прѣцъвтѣла, защото само тогава ще се получи много и добро сѣно.

За да се получи добро сѣно, трѣбва при сушенето му, откоситѣ да се обръщатъ полекичка и внимателно и то най-добрѣ зарань, слѣдъ като се вдигне росата, защото, ако прѣмѣтаме много откоситѣ, всичкитѣ листа на люцерната ще изпадатъ и за сѣно ще останатъ само стеблата — само клечкитѣ.

Послѣдната косидба на люцерната трѣбва да стане по такова врѣме, че когато започнатъ силнитѣ студове и снѣгове, тя да не е нито много висока, нито пъкъ земята да е гола, защото въ първия случай ще изгние и ще я изядатъ полски мишки, а въ втория ще измръзне. Най-добрѣ е, когато студоветѣ и снѣгътъ заварятъ люцерната, когато тя е покрила добрѣ нивата, безъ да расте на високо.

Когато врѣмето е много кишовно и мѫчно може да се изсуши люцерновото сѣно, то може да се приготви и по други начини, но за тѣхъ ще поприказваме въ друга книжка.

Прѣди да свърша тѣзи наставления, нека кажа и нѣколко думи за два най-голѣми неприятели на люцерната. Най-опасниятъ неприятель на люцерната е така нареченото растение *кускута* или, както се казва още, кукувича прѣжда, ластовичо гнѣздо, свилена коса, повивка и пр.

Стеблото на кускутата се състои отъ блѣдо-жълтеникави и малко розови влакна, които се овиватъ около люцерната и ѝ смучатъ сока, та люцерната бърже умира.

Кускутата цъвти синичко, връзва много сѣме и бърже се разпространява, още повече, че, ако само едно парченце отъ стеблото ѝ падне нейдѣ, то веднага се увива около люцерната и започва да расте и се размножава.

Освѣнъ че унищожава бързо люцерната, кускутата е много опасна и за добитъка, който се храни съ трѣва или сѣно отъ люцерна, заразена отъ нея, защото стеблата на кускутата образуватъ цѣли топки въ червата на добитъка, които причиняватъ болежъ, а понѣкога и смъртъ.

Понеже най-често заедно съ люцерновото сѣме се засѣва и това на кускута, трѣбва, както казахъ по-рано, да се сѣе само много чисто люцерново сѣме.

Ако ли пъкъ забѣлѣжимъ на люцерната си кускута, веднага трѣбва да изкопаемъ около заразеното мѣсто едно трапче, да окосимъ всичко заградено отъ трапчето и го изгоримъ, като го смѣсимъ съ слама. Слѣдъ това да прѣкопаемъ хубаво мѣстото и го посипемъ съ негасена варь или пепелъ отъ огнищата. На слѣдната година на това мѣсто ще разхвърлемъ малко люцерново сѣме за да възобновимъ люцерната си.

Щомъ като кускутата е заразила голѣма часть отъ люцерната, трѣбва цѣлата да се изкорени, да се изоре — друго спасение нѣма.

Другиятъ лошъ неприятель на люцерната е едно малко червено бръмбарче, нарѣчено „люцерновъ листогризецъ“, което много прилича на калинкитѣ, само че тѣлото му е малко по-дълго и отгорѣ му има 6 черни точки.

Това бръмбарче се появява обикновенно прѣзъ мѣсецъ Априлъ и изпоядва листата на люцерната. То снася яйцата си на долната часть на люцерновитѣ листа и слѣдъ три седмици отъ яйцата се излупватъ ларвички — малки желтеникави червейчета — покрити съ брадавици, по които има космици. Тѣзи червейчета, когато сѫ въ голѣмо количество, опустошаватъ люцернищата. Червейчетата се прѣвръщатъ на какавиди на повърхностьта на земята и слѣдъ двѣ седмици се появяватъ нови бръмбарчета.

За да се отървемъ отъ този грозенъ неприятель, трѣбва да се боримъ и съ бръмбарчетата и съ тѣхнитѣ ларвички (червейчетата).

За да се избавимъ отъ бръмбарчетата, люцерната трѣбва да се покоси веднага, щомъ се забѣлѣжатъ въ по-голѣмо количество и трѣвата веднага да се вдигне и изхрани. Добрѣ е, ако при косенето се оставя на 2 откоса по една тѣсна ивичка неоткосено, въ която се събиратъ всички

останали по земята брѣмбарчета и която послѣ внимателно трѣбва да се орѣже, трѣвата събере и унищожи.

Противъ ларвичкитѣ (червейчетата) трѣбва да се употрѣби пръскане съ разтворъ, приготвенъ както слѣдва.

Взема се единъ килограмъ вода и се туря на огъня. Щомъ заври водата, въ нея се хвърля 40–50 грама обикновенъ сапунъ, нарѣзанъ на талашъ и се бърка на огъня до като сапуна се растопи и пѣнята спадне, та водата стане бѣла. Тогава се сваля водата отъ огъня и въ нея се сипва два килограма газъ, като се бърка силно поне 15 минути, та всичко да стане като каймакъ.

Единъ килограмъ отъ така приготвената течность, разреденъ съ 10 килограма вода, служи за пръскането на нападнатитѣ отъ червейчетата люцерни.

Ако имаме приготвено повече отъ първоначалната течность, то винаги прѣди разрежданието ѝ, тя трѣбва хубаво да се разбърква, защото газьта много лесно изплува отгорѣ.

Пръскането става съ обикновенна лозова пръскачка.

Трѣбва да се запомни само, че *веднага* слѣдъ пръскането, пръскачката трѣбва хубаво да се измие, послѣ да се напълни съ чиста вода и всичката вода да се изпръска прѣзъ цицката, защото, ако не се направи това, газьта разяжда и повръжда пръскачката.

Люцерната трае, споредъ мѣстото, на което е засѣта, и грижитѣ около нея, отъ 5–25 години и дава, пакъ споредъ мѣстото и дали се пои или не, отъ 700 до 1800 кгр. сѣно на декаръ мѣсто, толкова, колкото нито една естествена ливада не дава. Тя започва да дава пълния си доходъ едва слѣдъ 3-та си година и кара до като почне да се разрѣдява, изчезва и се пълни съ бурени. Когато много се разрѣди, трѣбва да се обърне люцерновата ливада пакъ на нива. На такава нива, която е била по-рано люцернова ливада, не бива да се сѣе наново люцерна поне толкова години, колкото години е траяла първата люцерна, защото земята е изпустяла и новата люцерна нѣма да вирѣе добрѣ повече отъ 2—3 години.

Нека не се забравя и това, че люцерновитѣ ливади се освобождаватъ отъ данъци за 8 години.

II.

Обикновената червена детелина.

Отглеждането на обикновената червена детелина става точно тъй, както и това на люцерната, та нѣма защо да повтаряме сжщото. Тя става на по-влажнитѣ, безъ да сж, обаче, мочурливи мѣста, трае по-малко (3—4) години и дава по-малко (3—4) откоси, но затова пъкъ дава по-дебели откоси; и тамъ, дѣто става тя, особено ако се пои, дава много повече сѣно отъ люцерната на сжщото мѣсто.

И отъ нея, по сжщия начинъ както за люцерната, се сѣе 4 кгр. сѣме на декаръ. И тя трѣбва да се бранува всѣка пролѣть. И тя не трѣбва да се пасе. И нея, най-послѣ, нападатъ сжщитѣ неприятели, както и люцерната; и съ тѣхъ трѣбва да се боримъ по сжщия начинъ.

Какъ трѣбва да се получава сѣме отъ люцерна и детелина, ще разправя въ друга книжка.

УНИВЕРСИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА ПЛОВДИВ